

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

ПУБЛІЧНІСТЬ У ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

PUBLICITY IN ADMINISTRATIVE DECISION-MAKING IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION

У статті узагальнено сутність та особливості принципу публічності у прийнятті управлінських рішень в контексті цифровізації. Відмічено, що рішення, які стосуються всього суспільства і приймаються на рівні держави, повинні відзначатися високою якістю, що позиціонує публічність у прийнятті управлінських рішень з надзвичайно важливої сторони. Подано розуміння сутності управління як впливу управлінського суб'єкта на об'єкт, що характеризується цілеспрямованістю та постійністю. Представлено загальну схему процесу управління та розглянуто етапи підготовки до прийняття управлінських рішень. Підкреслено, що мета управлінської діяльності полягає в пошуку інструментів, засобів, методів та форм прийняття рішень, які в конкретних ситуаціях і умовах сприятимуть досягненню оптимального результату. Окремо виділено основні етапи прийняття управлінських рішень з позиції теорії та практики публічного управління, а також основні характеристики та особливості публічності у прийнятті управлінських рішень в контексті теоретико-методологічного підходу. Запропоновано алгоритм дії у сфері публічного управління щодо прийняття управлінських рішень. Відзначено, що взаємодія елементів запропонованого алгоритму повинна бути організована на різних рівнях залежно від масштабу, обставин, характеру та можливого розвитку ситуації. Наголошено, що у процесі прийняття ефективних управлінських рішень беруть участь представники органів місцевого самоврядування та відповідних центральних і місцевих органів виконавчої влади, а також спеціально визначені оперативні групи. Акцентовано увагу на тому, що така суб'єктність у процесі прийняття управлінських рішень враховує особливості та потреби різних регіонів чи територій, допомагає забезпечити широкий погляд на проблему, а також забезпечує різноманітність перспектив управлінських процесів. Підсумовано, що публічність у прийнятті управлінських рішень в контексті теоретико-методологічного підходу полягає в єдності процесів підготовки якісних управлінських рішень, їх виваженого прийняття, організації виконання та контролю за реалізацією.

Ключові слова: публічність, публічне управління, управлінське рішення, принцип

публічності, органи публічності влади, цифровізація.

The article summarizes the essence and features of the principle of publicity in making management decisions in the context of digitalization. It was noted that decisions that concern the entire society and are made at the state level should be of high quality, which positions publicity in the making of management decisions from an extremely important side. An understanding of the essence of management as the influence of a management subject on an object characterized by purposefulness and permanence is presented. The general scheme of the management process is presented and the stages of preparation for making management decisions are considered. It is emphasized that the purpose of managerial activity is to find tools, means, methods and forms of decision-making, which in specific situations and conditions will contribute to the achievement of the optimal result. The main stages of management decision-making from the standpoint of the theory and practice of public management, as well as the main characteristics and features of publicity in management decision-making in the context of the theoretical and methodological approach, are separately highlighted. An algorithm of actions in the field of public administration regarding management decision-making is proposed. It was noted that the interaction of the elements of the proposed algorithm should be organized at different levels depending on the scale, circumstances, nature and possible development of the situation. It was emphasized that representatives of local self-government bodies and relevant central and local executive bodies, as well as specially defined operational groups, participate in the process of making effective management decisions. Attention is focused on the fact that such subjectivity in the process of making management decisions takes into account the peculiarities and needs of different regions or territories, helps to provide a broad view of the problem, and also provides a variety of perspectives of management processes. It is concluded that publicity in the adoption of management decisions in the context of the theoretical and methodological approach consists in the unity of the processes of preparation of quality management decisions, their balanced adoption, organization of implementation and control over implementation.

Key words: publicity, public administration, management decision, principle of publicity, public authorities, digitization.

УДК 35.073/533:005.53:004
DOI <https://doi.org/10.32782/rma2663-5240-2024.39.1>

Войтик О.Є.

к. наук з держ. упр.,
доцент кафедри публічного управління
та публічної служби
Навчально-науковий інститут
адміністрування, державного
управління та професійного розвитку
Національного університету
«Львівська політехніка»

Постановка проблеми у загальному вигляді. Публічність у прийнятті управлінських рішень представляє собою складне і багатогранне поняття. Воно спрямоване на керування різними галузями та сферами суспільства, а також зосереджене на сприянні саморозвитку системи публічного управління відповідно до потреб громадян та підтримці місцевого самоврядування. Система публічного управління виступає як відкрита соціальна система, яка прагне досягти рівноважного стану, але не завжди досягає його.

Управлінські рішення, які приймаються в рамках публічного адміністрування, є складними та різноманітними, ускладнюючи сам процес їх прийняття. Оскільки публічне управління є складним соціально-економічним процесом, прийняття рішень вимагає часу на збір та обробку інформації та значних зусиль у цій сфері, а помилки можуть призвести до непередбачуваних наслідків і соціальної нестабільності як у ближньому, так і віддаленому майбутньому. Рішення, які стосуються всього суспільства і приймаються на рівні держави, повинні відзначатися високою якістю, що позиціонує публічність у прийнятті управлінських рішень з надзвичайно важливої сторони, тому важливим аспектом цього процесу є прийняття управлінських рішень в контексті цифровізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематика публічного управління та адміністрування піднімається у працях багатьох науковців. Зокрема, варто згадати таких дослідників як Борщевський В. [1], Брюшкова Н. [2], Василиця О. [1], Гончарук Н. [3], Матвеев Є. [1], Ніколюк О. [2], Удовиця О. [2], Чередниченко А. [3] та багато інших.

У своїх публікаціях вчені вивчають особливості прийняття управлінських рішень в публічному управлінні, розглядають публічне управління в умовах воєнного стану в контексті інституційних трансформацій, стратегічного планування та механізмів розвитку, досліджують підходи до модернізації публічного управління в Україні в умовах війни та в поствоєнний період у контексті європейських цінностей.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень у зазначеному напрямку теоретико-методологічний підхід завжди залишається актуальним при глибокому вивченні особливостей публічності у прийнятті управлінських рішень в контексті цифровізації, що визначило напрям даного дослідження.

Мета статті полягає в опрацюванні підходів до розуміння сутності та особливостей публічності у прийнятті управлінських рішень в Україні в контексті цифровізації.

Виклад основного матеріалу. Система, в якій приймаються управлінські рішення, характеризується постійним виникненням нових обставин, які значно впливають на її процеси. У більшості випадків менеджерів доводиться стикається з альтернативними ситуаціями під час ухвалення рішень [4]. Процес прийняття управлінських рішень включає в себе розробку та вибір оптимального варіанту дій у ході здійснення певної визначеної діяльності. Управлінське рішення представляє собою результат обраного суб'єктом управління способу дії, спрямованого на вирішення конкретної проблеми управління.

Перш за все, розглянемо процес прийняття управлінських рішень в загальному розумінні. Управління – це вплив управлінського суб'єкта на об'єкт, що характеризується цілеспрямованістю та постійністю. Між ними існує певний зв'язок, який детально представлено на рис. 1.

Загалом, концепція «прийняття управлінського рішення» є ключовим етапом у процесі управління, починаючи з підтвердження існування проблемної ситуації, яку необхідно вирішити, та завершуючи вибором оптимального рішення, спрямованого на розв'язання кризової ситуації в контексті реалізації інтелектуальних дій [5]. Мета управлінської діяльності, виходячи з того, що усі управлінські рішення спрямовані на розв'язання конкретної проблеми, полягає в пошуку інструментів, засобів, методів та форм прийняття рішень, які в конкретних ситуаціях і умовах сприятимуть досягненню оптимального результату. Раціональна технологія прийняття і реалізації управлінського рішення передбачає такі етапи:

- підготовка рішення;
- прийняття рішення;
- реалізація рішення.

На стадії підготовки прийняття управлінських рішень слід дотримуватися процедури, яка зазвичай складається з таких етапів (табл. 1).

У більшості випадків не завжди загальноприйнятні підходи до процесу прийняття управлінських рішень достатньо відображають показники результативності прийнятих управлінських рішень.

Ведучи мову про публічність у прийнятті управлінських рішень в контексті цифровізації, слід наголосити на визначенні певної послідовності етапів прийняття управлінських рішень з позиції теорії та практики публічного управління. Виділимо основні етапи, представлені в табл. 2.

Отже, основні характеристики публічності у прийнятті управлінських рішень в контексті цифровізації включають:

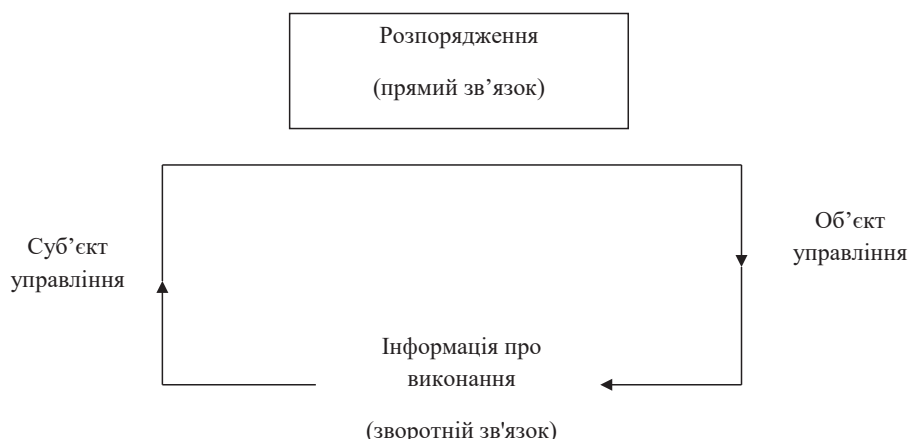

Рис. 1. Загальна схема процесу управління

Джерело: [5]

Таблиця 1

Етапи підготовки до прийняття управлінських рішень

Етапи	Їх характеристика
1 етап	з'ясування проблеми та її причинно-наслідкових зв'язків, аналіз результатів цієї роботи та встановлення здатності установи (закладу) її вирішити
2 етап	глибоке системне вивчення самої проблеми, формування мети й проміжних цілей
3 етап	з'ясування потенційних можливостей управлінської системи для вирішення проблем, що існують, опрацювання різних варіантів їх вирішення
4 етап	вибір варіантів вирішення проблеми
5 етап	організація роботи з виконання прийнятого управлінського рішення та контроль часу в контексті моніторингу перебігу виконання цього рішення

Джерело: [5]

Таблиця 2

Етапи прийняття управлінських рішень з позиції теорії та практики публічного управління в контексті цифровізації

Етапи	Їх характеристика
Аналіз та визначення пріоритетних проблем	Формування порядку денного з урахуванням значущості пріоритетних проблем. Збір та оцінка доступних даних для прийняття публічного рішення. Розгляд вимог та інтересів громадських об'єднань та різних соціальних груп
Формування та розгляд публічних альтернативних варіантів	Можливість вибрати найоптимальніший варіант із запропонованих альтернатив
Остаточний вибір та формулювання рішення	Вибране рішення в демократичних органах управління пропонується для досягнення консенсусу чи голосування
Практична реалізація прийнятого рішення	Застосування різних методів, включаючи соціотехнічні засоби, способи переконання та примусу
Оцінка результатів та контроль за реалізацією	Контроль забезпечує оцінку досягнутих результатів та відстеження ходу реалізації прийнятого рішення, завдяки чому відбувається зворотній зв'язок між ефективністю та якістю прийнятих рішень
Переформатування послуг у цифровий формат	Застосування цифрових технологій для надання публічних послуг

Джерело: власні узагальнення

1. Спрямованість управлінських рішень на вирішення проблем державного рівня. Ці рішення орієнтовані на вирішення проблем і завдань на рівні держави.

2. Прийняття рішень органами державної влади. Рішення приймаються відповідними державними органами, що мають владні повноваження.

3. Оформлення рішень у вигляді програм, політичних рішень та нормативно-правових актів. Рішення можуть бути висловлені у формі законів, стратегій, концепцій, програм, доктрин або інших документів.

4. Обов'язковість для виконання. Рішення мають юридичну силу і є обов'язковими для виконання всіма визначеними учасниками, такими як особи, підприємства, організації та інші.

5. Формування державно-управлінських впливів. Вони створюють основу для здійснення владних впливів на суспільство та економіку.

6. Належність до державно-управлінських відносин. Вони входять у сферу взаємодії між органами влади та іншими суб'єктами державно-управлінських відносин.

7. Першочерговість забезпечення ресурсами. Вони мають пріоритет у забезпеченні необхідними ресурсами для реалізації.

8. Застосування новітніх цифрових технологій, що дасть змогу надавати якісні та доступні послуги для населення.

Ці ознаки визначають специфіку та важливість публічності у прийнятті управлінських рішень у процесі взаємодії суспільства та влади.

Публічність у прийнятті управлінських рішень характеризується наступними особливостями:

- широкий вплив на усі верстви населення: рішення стосуються значної кількості людей і можуть впливати на різні верстви населення одночасно;

- наслідки для різних груп населення: рішення можуть зачіпати різні групи населення по-різному, враховуючи їхні особливі інтереси та потреби;

- невизначеність умов: рішення приймаються в умовах невизначеності через мінливість економічної та політичної ситуації в країні та регіонах;

- суперечливість та непрозорість цілей: цілі можуть бути суперечливими або непрозорими, що робить процес прийняття рішень складним та вимагає більше уваги до їх обґрунтування;

- нечіткі критерії ефективності: визначення ефективності рішення може бути нечітким та вимагати додаткового уточнення та визначення критеріїв;

- важливість обґрунтування рішень: недостатньо обґрунтовані рішення можуть мати серйозні наслідки для місцевих громад та країни в цілому;

- вимога до компромісів: процес ухвалення рішень вимагає більших компромісів та навичок ведення переговорів з різними соціальними групами населення для досягнення консенсусу в суспільстві.

Ці особливості визначають складність та важливість процесу прийняття управлінських рішень в публічній сфері, а також потребу відкритості, прозорості та діалозі між різними суб'єктами. Із врахуванням зазначеного варто запропонувати наступний алгоритм дій у сфері публічного управління щодо прийняття управлінських рішень, який представлений на рис. 2.

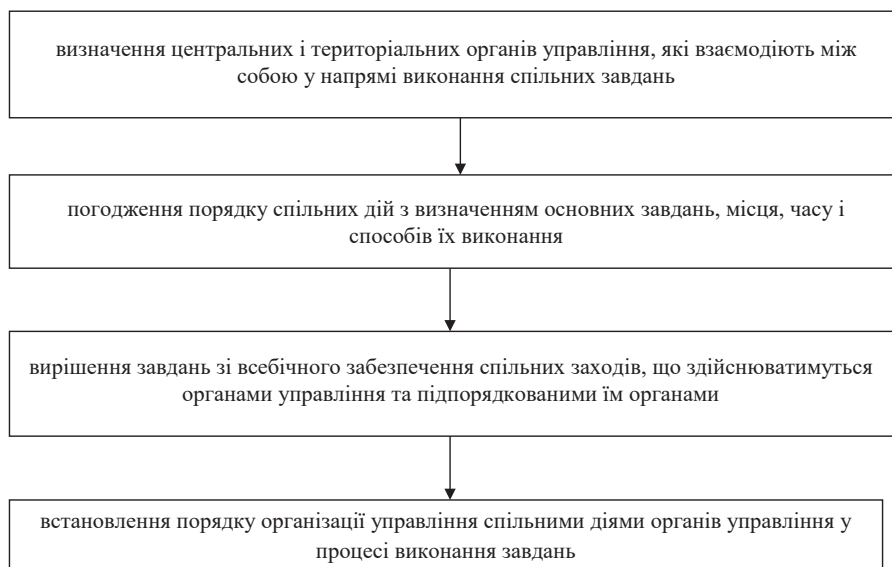

Рис. 2. Алгоритм дій у сфері публічного управління щодо прийняття управлінських рішень

Джерело: власні узагальнення

Взаємодія представлених на рис. 2 елементів повинна бути організована на різних рівнях залежно від масштабу, обставин, характеру та можливого розвитку ситуації:

1. Загальнодержавний рівень: безпосередньо між органами сфери управління та інших центральних органів виконавчої влади.

2. Регіональний та місцевий (районний) рівень: між територіальними і місцевими структурами управління та іншими центральними органами виконавчої влади.

У процесі прийняття ефективних управлінських рішень беруть участь представники органів місцевого самоврядування та відповідних центральних і місцевих органів виконавчої влади, а також спеціально визначені оперативні групи. Це враховує особливості та потреби різних регіонів чи територій, допомагає забезпечити широкий погляд на проблему, а також забезпечує різноманітність перспектив управлінських процесів.

Висновки. Таким чином, публічність у прийнятті управлінських рішень в контексті цифровізації полягає в єдності процесів підготовки якісних управлінських рішень, їх виваженого прийняття, організації виконання та контролю за реалізацією. Зокрема, мова йде про зменшення часу на розроблення, прийняття та реалізацію рішень; зростання невизначеності та ризику; необхідність залучення додаткових ресурсів та різні режими функціонування системи публічного управління. Урахування цих особливостей в діяльності органів публічного управління сприятиме зниженню ризику прийняття неадекватних рішень і сприятиме більш ефективному використанню ресурсів.

Подальші перспективи в досліджуваному напрямку полягають у вивченні особливостей

нормативно-правового забезпечення принципу публічності у прийнятті управлінських рішень на сучасному етапі розвитку української держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Борщевський В.В., Василиця О.Б., Матвеев Є.Е. Публічне управління в умовах воєнного стану: інституційні трансформації, стратегічне планування та механізми розвитку. Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування. 2022. № 2 (76). С. 30–35.

2. Брюшкова Н.О., Ніколюк О.В., Удовиця О.Ф. Особливості прийняття управлінських рішень в публічному управлінні. Державне управління: удосконалення та розвиток. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/41.pdf (дата звернення 05.03.2024) <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.3.39>

3. Гончарук Н., Чередниченко А. Модернізація публічного управління в Україні в умовах війни та в поствоєнний період у контексті європейських цінностей. Аспекти публічного управління. 2022. 10(6). С. 46–54.

4. Митяй О.В., Світовий О.М. Дослідження понять «державне управління» і «публічне адміністрування». Держава та регіони. Серія : Державне управління. 2018. № 1(61). С. 124–128.

5. Солтик С.О. Прийняття управлінських рішень в умовах ризику і невизначеності. International Scientific Journal. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/14805402186386.pdf> (дата звернення 07.03.2024)

6. Кузиляк В., Яковчук Р., Саміло А., Повстин О., Шишко В. Підходи до розроблення та прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності та ризику. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=vnulpurn_2016_855_36 (дата звернення 07.03.2024)